

Sədaqət Kərimova

*Leylək
adası*

Bakı – 2022

Sədaqət Kərimova

Leylək adası

Uşaqlar üçün nağıllar

Rəssam:

Sadiya Nəsrullayeva

Kompüter dizaynı:

Fəxri Vəliyev

Tanınmış yaziçi Sədaqət Kərimovanın «Leylək adası» kitabına
onun uşaqlar üçün qələmə aldığı nağıllar daxil edilmişdir.

“Samur” qəzeti redaksiyasında yığılaraq səhifələnmişdir.

ISBN: 978 9952 414 22 6

© Sədaqət Kərimova, 2022

Zuzi

Biri var idi, biri yox idi, Zuzi adlı bir tutuqusu var idi. Onun sapsarı tükləri, yaşıla çalan alabəzək lələkləri, namnazik ayaqları və olduqca gülməli dimdiyi var idi. Dəcəl və pinti uşağı bənzəyirdi Zuzi. Onu Cumarta ad günündə atası bağışlamışdı.

Zuzi başqa tutuquşlarına bənzəmirdi. O, hər yerə burnunu soxmağı xoşlayırdı. Evdə qonmadığı yer, dimdikləmədiyi şey qoymurdu. Adamları yamsılamaq onun sevimli peşəsi idi. Tez-tez döşəmənin üstündə adam kimi gəzirdi. Bu, evdəkiləri bərk hirsləndirirdi, Zuzinin ayaq altında qala biləcəyindən qorxurdular.

Bir dəfə necə oldusa Zuzi qanadı ilə güldənən aşındı. Qab sindi, içindəki çıçəklər yerə dağıldı. Cumartın kefi pozuldu. Anası buna görə onu danladı. Axı sınan onun çox sevdiyi güldən idi. Amma belə hallar elə tez-tez baş verirdi ki, hamı buna öyrəşdi.

Zuzinin sevimli məşguliyyətlərindən biri evdəkilərin başına qonmaq idi. Ona diqqət yetirilməyəndə quş inciyirdi. Bütün ailə televizora tamaşa edəndə Zuzi ekranın qabağında firlanır, səsi ilə oradan gələn səsləri batırmağa çalışırdı.

Zuzinin qonaqları görən gözü yox idi. Çünkü belə vaxtlarda onu yaddan çıxarırdılar. Bir dəfə onlara Cumartın dostu Ruxsat gəldi. Nə-har vaxtı Zuzi Ruxsatın boşqabının qırığına qonub onun yeməyini dimdikləməyə başladı. Bunu görəndə Cumart dostunun boşqabını dəyişdi. Lakin Zuzi bayaqkı hərəkətini təkrar edib Ruxsata yeməyə imkan vermədi.

Qəribə vərdişləri çox idi Zuzinin. Kim nə etsə, onu təkrarlamağı xoşlayırdı. Cumart dişlərini təmizləyəndə onun firçasının üstünə qonur, dimdiyini firçaya sürtürdü. Sanki demək istəyirdi: «Bəs mənim firçam hanı?» Cumart əynini dəyişəndə quş gəlib onun pal-tarının üstünə qonur, geyinməyinə mane olurdu. Tez-tez Cumar-

tın yazı masasındaki kitabların üstündə oturub gözlərini dostuna zilləyirdi.

Günlərin bir günü ailə üç günlüyü kəndə getməli oldu. Avtobus-la yola düşdüklərindən özləri ilə quşun yuvasını daşıməq istəmədilər. Onunçün xeyli dən və su qoydular. Sağollaşmaq vaxtı çatanda Zuzi pərdənin arxasında gizləndi. Onu aparmadıqlarına görə quş hamıdan incimişdi.

Qapı örtüldü. Zuzi evdə tək qaldı. O, bilmirdi nə etsin. Darıxb pəncərədən çölə baxmağa başladı. Orada, çinar ağacının budaqlarında sərçələr cikkildəşirdi. Ancaq onlar Zuziyə əhəmiyyət vermirdilər.

Zuzinin sərçələrə paxillığı tutdu. Onlar kimi azadlıqda uçmaq necə də yaxşı olardı! Düşündü ki, çöldə günləri xoş keçər. Birdən ağılna gəldi ki, şüşəni sindirib çölə çıxa bilər. O, qanadlarını gərib özünü zərblə pəncərəyə cirpdı. Şuşə sinmadı, amma az qalmışdı dimdiyi sınsın. Ağrıdan inildədi.

Çarəsiz qalan Zuzi peşman halda öz qəfəsinə girdi. O, özünün səsli zıngırovunu, sevimli yelləncəyini gördü. Ancaq bu gün onun kefini heç nə açmırıldı. O, bərk darıxırdı.

Zuzi Cumartın otağına keçdi. Burada ikilikdə necə oynadıqları yadına düşdü. Yerdəki oyuncaqları kədərlə nəzərdən keçirdi. Sonra divardan asılmış təqvimə baxdı: Cumartgılın gəlməyinə üç gün var idi.

Quş mizə qondu. Onun üstündəki çərçivədə Cumartın şəkli qoyulmuşdu. Birdən Zuzi bərk hirsləndi. O, var gücü ilə şəkli dimdiklədi.

Bu zaman çərçivə zərbələ quşun ayağının üstünə düşdü. Zuzi ağrıdan ağladı.

Üç gün sonra evdəkilər kənddən şəhərə qayıtdılar. Ancaq Zuzi heç yerdə gözə dəymirdi. Həyəcanla quşu axtarmağa başladılar. Bir-dən onlar heyrətə gəldilər. Zuzi cinqırını çıxarmadan qapının arxa-sında gizlənmişdi. O, küsmüşdü. Cumart quşu qucağına alanda onun yaralı olduğunu gördü. Bundan qanı qaralan evdəkilər təşvişə düşdülər. Təcili baytar həkiminin yanına getməli oldular.

Həkim Zuzinin ayağına gips qoydu. Ancaq Zuzi heç ağrı hiss etmədi. Çünkü onu mehriban və qayğıkeş ailəsi əhatə edirdi. Onu necə də çox istəyirdilər! Zuzi xoşbəxt idi.

Savqan

Səhərin məhəllələrindən birində Savqan adlı uzun, ağ tükləri, iri qara gözləri olan bir köpək yaşayırıdı. Sahibi başqa şəhərə köçmüşdü. Gəmi ilə yola düşəndə itini aparmağa icazə verilmədiyinə görə onu məhəllədə qoyub getməyə məcbur olmuşdu. Savqan bir həftə sahibinin qapısından uzaqlaşmamışdı. Bunu görən qonşuların üzəyi ağrıydı. Evə başqa ailə köçəndən sonra it blokdan həyətə düşmüştü.

Savqanın başına gələnlərdən məhəllədə çoxunun xəbəri var idi. Ona görə də adamların heyvana yazığı gəlirdi. Amma iti daş-qalaq edən uşaqlar da var idi. Onların Savqandan xoşu gəlmirdi. Bəziləri itə əzab verməkdən ləzzət alırdı. Ağrıdan zarıldayan itin hürüşü ürək ağrıydı. Lakin bir şey vardı ki, nə qədər incidilsə də, köpək dönüb yenə bu həyətə qayıdırıdı. Ona elə gəlirdi ki, sahibi nə vaxtsa qayıdırıb gələcək. Yüzdən cox ailənin yaşadığı bu həyətdə Savqanın qayğısına qalanlar da var idi. Böyüklər uşaqları danlayıb, köpəyin könlünü almağa çalışırdılar.

Seleygilin evi də bu həyətdə idi. Bu beş yaşlı qız köpəyin başına gələnləri eşitdiyi gündən onun dərdini yüngülləşdirmək barədə düşünürdü. Çox keçmədən o, Savqana bağlandı.

Hər səhər yuxudan oyanan kimi Seley evlərinin eyvanına çıxırı. Oradan Savqanı haylayıb, onunla danışındı. Savqan isə onu əyləndirməyə çalışırdı. Seley ona sür-sümük atanda havadaca qapırdı. Xırtılı ilə yeyib doyandan sonra eyvanın altına sərilirdi. Gözünü ayırmadan Seleyə tamaşa edirdi.

Savqanı görəndə uşaq sevinclə atılıb-düşür, onu görməyəndə yanman darıxırdı. Bəzən evdəkilərdən xəlvətcə xörəyin içindən ət tikələrini çıxarıb, eyvandan Savqana atırdı. Bu yolla köpəyi özünə öyrətmışdı. Seley daim onun qayğısına qalırdı.

Bir dəfə evə yenicə alınmış ətdən böyük bir tikə kəsib köpəyə atanda anası bunu gördü və qızını məzəmmət etdi. Başqa bir dəfə toyuğun qanadını itə yedizdirəndə anası onu o ki var danladı.

Hər səhər atası Seleyi özü ilə uşaq bağçasına aparır, hər axşam anası onu oradan evə gətirirdi. Hər dəfə adəti üzrə Savqan onların arxasınca düşürdi. Köpək axşama kimi bağçanın həndəvərində Seleyin yolunu gözləyirdi. Bunu bilən uşaqlar pəncərədən köpəklə ünsiyyət qururdular. Lakin yeni əyləncə tərbiyəcilərin xoşuna gəlmədi. Onlar Seleyin valideynlərinə öz narazılıqlarını bildirdilər:

– Sizin itiniz axşama kimi bağçanın qapısını pusur. Uşaqları pəncərələrdən uzaqlaşdırı bilmirik. Çalışın it bu tərəflərə gəlməsin.

Bu sözləri eşidən Seleyin valideynləri heç nə demədilər. Bilirdilər ki, Savqanın onların iti olmadığına heç kim inanmayacaq. Lakin həmin gündən onlar Seleyə köpəklə oynamağı qadağan etdilər. Anası uşağı başa salmağa çalışdı:

– Sahibsiz itdən uzaq durmaq lazımdır, Seley. İt quduranda bilirsən adamı necə dişləyir?

– Sən nə danışırsan, ana? Savqan o cür köpəyə oxşayır? – deyə uşaq ağlamsındı.

Hər dəfə Seleyi görəndə Savqan sevinclə qaçıb ayaqlarının altın-da yerə yatır, sonra qalxıb onun ətrafında dövrə vururdu. Bəzən dal ayaqları üstə dayanıb adam kimi yeriyirdi. Bunu görəndə Seley uca-dan gülürdü.

Bir dəfə Seley həyətdə iki oğlanın çubuqla Savqanı döydüklərini gördü. Ağrıdan köpək yazıq-yazıq zingildəyirdi. Özündən böyük oğlan-ların bu hərəkətini görəndə Seley dözə bilmədi. O, var-gücü ilə qışqırdı:

– Siz neynirsiz? İt yazıq deyilmi?

Oğlanlar onun sözlərinə məhəl qoymadılar. Seleyi cırnatmaq üçün onlar Savqanı daşa tutdular. Seley ağlıqca onlar uğunub gedirdilər. Bu haqsızlığı görəndə Seleyin səbir kasası doldu. O, gedib Savqanın qulağına piçildədi:

– Tut onları!

Savqan elə bil bu sözləri gözləyirdi. O, bir anda oğlanların üstünə cumdu. Qorxudan ağappaq ağarmış oğlanlar yerə yıxıldılar. Vəziyyətin gərgin olduğunu görən Seley iti sakitləşdirdi:

– Savqan! Savqan! Burax onları! İtilib getsinlər!

Uşağıın bu sözləri itin qəzəbini soyutdu. O, Seleyin ayaqlarının yanında yerə yatdı.

İtin yaxasından qurtulan oğlanlar bir anda götürüldülər.

Eyvandan bunları görən Seleyin anası onu evə çağırıldı.

– Ana can, qoy bir az oynayım! – deyə Seley ona yalvardı. Lakin anası acıqlı idi:

– Tez evə gəl dedim sənə!

Evdə atası ilə anası onu xeyli danladılar. O gündən Seleyə həyətə tək düşmək qadağan olundu. İndi uşaq öz dostunu yalnız eyvandan görə bilirdi.

– Savqan, əzizim! Məni daha həyətə qoymurlar, – deyə tez-tez ona şikayətlənirdi.

O, Savqanı yaxından yalnız uşaq bağçasına gedərkən görürdü. Deyəsən köpək böyüklərin ondan acığını gəldiyini dərk etmişdi. Ona görə də artıq Seleyə yaxın düşmür, onu uzaqdan müşayiət edirdi. Əvvəlki kimi bağçanın qapısının ağızında da oturmurdu. Yolun o üzündə yerə uzanıb, tərpənmədən bağçanın qapısına gözlərini zilləyir, axşam Seley evə qayıdanda səssizcə onun arxasınca düşürdü. Yaxınlaşdır, uzaqdan onu izləyirdi.

Bir dəfə anası Seleyi evdə qoyub dükana getmişdi. Bu vaxt bayır-dan səs eşidən uşaq qapını açanda sevincindən atılıb-düşdü:

– Bu sənsən, Savqan?

O, köpəyi darta-darta özü ilə içəri apardı. Əvvəl onu yeməli şeylərə qonaq elədi. Savqan doyandan sonra onlar qaçdı-tutdu oynamaga başladılar. Bir azdan köpək stolun üstündəki bişmiş toyuğun üstünə cumdu. Seley bunu görəndə it toyuğunu aşırılaşdı.

Qapı səsi eşidiləndə Seley qorxudan köpəyi eyvana çıxardı:

– Bax, burdan heç yana tərpənmə ha!

Evdəki qarma-qarışqlıq anasını təəccübləndirdi. Stolun üstünə səpələnmiş sür-sümüyü görəndə isə hər şeyi başa düşdü. Eyvana çıxıb qəzəblə ayaqqabalarını itin üstünə vizildatdı. Savqan ağrıdan zingildəyəndə Seley ağlamağa başladı:

– Dəymə ona, ağridir axı!

Bu əhvalatdan xeyli vaxt ötmüşdü. Valideynləri köpəyə yaxınlaşmağı Seleyə qadağan etmişdilər. Savqan eyvanın həndəvərində görünən kimi onu oradan qovurdular. Nəhayət, köpək yoxa çıxdı. Bir gün, iki gün, bir həftə, bir ay keçdi, lakin ondan səs-soraq çıxmadı. Bu, həyətdə hamını qayğılandırdı. Seleyin əhvalı pozulmuşdu. Dostunu heç cür yadından çıxara bilmir, əlindən isə heç nə gəlmədiyinə görə əvvəlki kimi gülüb-danişmirdi. Uşağın pərişan halını görən valideynlərinin də qərarı kəsilmişdi. Onlar Seleyin xəstələnəcəyindən qorxurdular.

Bir dəfə Seley anası ilə bazara getmişdi. Büyük bazarda necə ol dusə, onlar bir-birini itirdilər. Yol azıb, yalnız qalan Seleyin böyük bir parka necə gəlib çıxdığından xəbəri olmadı. Burada o, bir ağacın dibində oturdu. Yorulub əldən düşdüyündən haçan yuxuya getdiyini

bilmədi. Onu yuxudan Savqan oyatdı. O, Seleyin üzünü yalayır, onu qıdıqlayırdı. Dostunu görəndə sevincdən Seleydən haray qopdu. O, köpəyin boynunu qucaqladı. Sonra park qaçıdı-tutdu oynayan bu iki-sinin şən səsləri ilə doldu.

Havanın qaraldığını görüb təşvişə düşən Seley köpəkdən xəbər aldı:

– Savqan, evimizin yerini bilirsənmi?

Savqan ağıllı gözləri ilə qızı baxırdı. Onun sözlərini anlamış kimi qabağa düşdü. Sən demə, Seley evlərindən çox uzaq düşübmüş.

Onlar məhəllələrinə çatanda artıq qaranlıq düşmüştü. Həyət adamlarla dolu idi. Onların arasında Seleyin anası ilə atası da var

idi. Yorulub əldən düşmüş, güclə ayaq üstə duran Seley həyətdə görünəndə onlar həyəcan qarışmış sevinclə uşağın qabağına qaçdılar:

– Sən harda idin, Seley? Bizi elə nigaran qoymuşdun! – deyə anası həyəcanını gizlədə bilmədi.

Seley sevinc içində səsləndi:

– Mən azmişdım, ana. Bilirsən məni buraya kim gətirdi?

– Kim gətirdi ki? – Anası təəccüblə soruşdu.

– Savqan.

Belə deyib Seley arxaya dönəndə köpək yox idi. Uşağın gözləri doldu. O, ağlaya-ağlaya dostunu səslədi:

– Savqan! Ay Savqan! Hardasan? Səsini niyə çıxarmırsan?

Uşağın bu pəjmurdə halını görəndə hamı həyəcanlandı. İndi onu tək Seley yox, həmçinin onun ata-anası, eləcə də bütün qonşular axtarırdı. Bir azdan Savqanı həyətin arxasından tapdılar. O, yerə uzanmışdı. Başını əllərinin üstünə qoyub tərpənməz qalmışdı. Köpəyin gözlərindən qəm yağırdı. Seley itin boynunu qucaqlayıb ağladı. Bunu görəndə atası yaxın gəlib Savqanı tumarladı:

– Dur, evimizə gedək, Savqan!

Bu sözləri eşidəndə hamı rahat nəfəs aldı. Seleyə elə gəldi ki, dünyani ona verdilər. Savqan isə sevindiyindən atılıb-düşməyə başladı. Artıq onun öz evi, öz ailəsi var idi.

Filin

Filin meşənin ən sakit, ağıllı, sözəbaxan heyvanı idi. Ancaq bir şey vardı ki, Filin öz xortumundan yamanca utanırıldı. O, başqa heyvanların heç birinin bu cür uzun və böyük xortumu olmadığını yaxşı bilirdi.

Heyvanlar daim onun xortumunu məsxərəyə qoyurdular. Meymun isə onun canını lap boğazına yiğmişdi. O, Filinin xortumundan ağacın budağından sallanan kimi asılırdı. Bu, Filini bərk ağrıdırdı.

Pələng balası da tez-tez, yerli-yersiz Filinə sataşındı. Ayı, canavar, tülkü elə bil onu incitməkdən ləzzət alırdı. Bütün bunlar isə fil balasının xətrinə bərk dəyirdi. O, kimsəyə qarışmadan qəmli halda gəzib dolanırdı.

– Niyə həmişə təksən? Niyə hamı ilə oynamırsan? – deyə atası ilə anası təşviş içində ondan soruşurdular. Lakin Filinin şikayət etməklə arası yox idi.

– Mən tək gəzib-dolaşmağı sevirəm, – deyə o, cavab verirdi.

Beləcə, Filin təkliyə öyrəşdi. Meşənin gözəlliyi, oradakı hündür ağaclar və onların kölgəsində bitən çiçəklər isə onu darıxmağa qoymurdu.

Meşənin içində Filinin çox sevdiyi bir yaşıl tala var idi. Yamyasıl otlar, zərif çiçəklər talanı dövrəyə almışdı. Səhər açılan kimi Filin ora yollanırdı. Burada kəpənəklər, cırçıramalar, çeyirtkələr onun yolunu gözləyirdi. Filin gələn kimi tala canlanırdı. Hamı onunla oynamaya can atırdı. Ələlxüsus quşlar fil balasını çox istəyirdilər. Onun xor-tumuna qonub xorla cəh-cəh vururdular. Filin isə gözlərini yumub

heyranlıqla onlara qulaq asırdı. O, axşama kimi balaca dostlarının əhatəsində olur, gün batanda onlardan ayrılib evə gedirdi.

Bir gün bütün bunlardan xəbər tutanda meşə heyvanları bərk acıqlandılar. Onlar sözü bir yerə qoyub Filinin yolunu kəsdilər:

– Xeyir ola, tala ancaq sənin üçündür? Bizim payımız yoxdur? – deyə ayı səsləndi.

– Sizə burası gəlməyi qadağan edənmi var? – deyə Filin soruşdu.

– Bəlkə səndən icazə istəyək? Bu gündən taladan ayağını üz! İndi orda biz oynayacaqıq. Eşitdinmi? – canavar qışqırıldı.

Filin qarşısında dayanmış vəhşi heyvanlara baxıb heç nə demədən, peşman halda evə qayıtdı. Beləliklə, heyvanlar daha onu talaya qoymadılar. Onlar orada məskən saldılar. Talanın məxmər otlarını, zərif çiçəklərini məhv etməyə başladılar.

Quşlar, kəpənəklər, cırçıramalar, çeyirtkələr bu işdən pərişan oldular. Onlar öz sakit və mehriban dostları üçün bərk darıxırdılar. Nəhayət, bir gün vəhşi həyvanların dərsini verməkdən ötrü məsləhətləşmək üçün onlar bir yerə yığışdırılar. Hamılıqla belə qərara gəldilər ki, arılardan kömək istəsinlər. Meşədə baş verənlər haqqında arılara ətraflı söhbət edib, bu haqsızlığa son qoymağın onlardan xahiş etdirilər.

Ertəsi gün səhər tezdən çöl arılarının saysız-hesabsız qosunları talanı dövrəyə aldı. Heyvanlar yaxınlaşanda arılar onların üzərinə hücumu keçdilər. Külək kimi gəlib, vizilti salan arıları görəndə heyvanların canını qorxu aldı. Onların sancmalarına davam gətirə bilməyən

heyvanlar qorxu içində buradan qaçmağa başladılar. Bunu görən Filinin balaca dostları gəlib ona müştuluq verdilər. Sonra onu özləri ilə talaya gətirdilər.

Bir neçə gündən sonra arıların Filini sancmadıqları xəbəri meşəyə yayıldı. Buna inanmayan vəhşi heyvanlar yiğisib talaya sarı getdilər. Yaxınlaşmaqdan çəkinərək, ağacların arasından talaya göz qoydular. Onlar gözlərinə inanmadılar. Kəpənəklər, cırcıramalar, çeyirtkələr, arılar Filinin ətrafında fırlanır, onunla oynayırdılar. Onların şən səsləri meşəni bürümüşdü. Bunu görən heyvanlar heyrətlərini gizlədə bilmədilər. O gündən bir kimsə Filinə dəyib-dolaşmadı.

Günlərin bir günü meşəyə xəbər yayıldı ki, pələng balası quyuya düşüb, onu heç kim oradan çıxara bilmir. Hamının rahatlığı pozulmuşdu. Pələng balasının qışqırtısı uzaqlara yayılırdı. Beləcə, iki gün keçdi. Qaranlıq və soyuq quyuda yalnız qalan heyvancığaza hamının yazığı gəlirdi. Onun valideynləri nə edəcəklərini bilmir, taqətdən düşmüş balalarının halına yanırdılar. Şirlərin, ayıların, canavarların, tülkülərin rahatlığı itmişdi. Pələng balasını xilas etməyin yolunu heç kəs tapa bilmirdi.

Üçüncü gün səhər onlar haradansa gəlib çıxmış fil balasını gör-dülər. Ehmallıca quyunun kənarına yaxınlaşan Filin xortumunu uza-dıb pələng balasını oradan çıxarmaq istədi. Təəssüf ki, quyu dərin idi. Bunu görən Filin ayaqlarını qatlayıb, dizləri üstə çökdü. Heyvanlardan qışqırıq qopdu. Onlar Filinin pələng balasının üstünə yığıla-cağından qorxdular. Lakin Filin heç kəsə əhəmiyyət vermədən bir qədər də əyildi və xortumunu quyuya salladı. Pələng balası onun xortumundan bərk-bərk yapışanda Filin yerində səntirlədi. Heyvanlar həyəcanla qışqırdılar. Filin yenidən quyuya yaxınlaşıb, xortumu-nu salladı. Sonra yavaş-yavaş ayağa qalxıb, xortumundan sallanmış pələng balasını yerə qoydu.

Heyvanlar heyrət içində idilər. Pələng balası isə utandığından Filinin üzünə baxa bilmirdi. Hamı Filinin qoçaqlığına heyran olmuşdu. Filin heç nə demədən oradan aralandı və talaya yollandı. Burada böyük ürəkli kiçik dostları onun yolunu gözləyirdi. Filin sevinirdi. İlk

dəfə idi ki, o, öz xortumundan utanmırıldı. Hələ deyəsən öz xortumu ilə fəxr də edirdi.

Həmin gündən etibarən meşədə Filinin nüfuzu artdı. Amma o, bundan qürrələnib xasiyyətini dəyişmədi. Elə əvvəlki sakit, mehriban, ağıllı heyvan olmaqda davam elədi.

Nağaraçı

Meşədə bir ağacdələn özü kimi gözəl quşların arasında yuva salmışdı. Daim bəzənən, çıxışa hazırlaşan ifaçı kimi uzun qara pencək, ağı köynək geyinən, boğazına kəpənək bağlayan, qırmızı kəkilini məzəli şəkildə tərpədən ağacdələn meşədə hamının sevimlisi idi. Onun nağarasının gur səsi səhər dan yeri söküldəndən axşam qaranlıq çökənə kimi hər yana yayılırdı: tıq-tıq, tıq-tıq, tıq-tıq... Zəhmətkeş ağacdələn hər gün hamidan tez oyanır, yatıb qalmış quşları yuxudan oyadırdı. Axşam yatmaq vaxtı çatanda onun nağarasının səsi kəsilir, quşlar da sakitcə öz yuvalarına çəkilirdi.

Yaz girəndən payız gələnə kimi belə davam edirdi. Hamiya şən əhval bəxş edən bu mehriban quşa elə öyrəşmişdilər ki, onun səsi gəlməyəndə darıxırdılar. Lakin meşədə ağacdələnə paxilliq edən, onun şad əhvalına dözə bilməyən bir qarğa da var idi. Onun quşların sevimlisi olan ağacdələni görən gözü yox idi. «Niyə onlar məni yox, ağacdələni çox istəyirlər? Mənim ondan nəyim əskikdir?» – deyə tez-tez özünə sual verirdi.

Beləcə, qarğı rahatlığını itirmişdi. O, ağacdələni gözdən salmaq üçün quşlarla ayrı-ayrılıqda söhbət edib onu qaraltmağa çalışdı.

Əvvəlcə bayquşla söhbətdən başladı:

– Neçə vaxtdır ağacdələnə görə yuxum çəkilib. Tıq-tıq səsi rəhatlığını pozub. Onun ucbatından hər gün başım ağrıyır.

– Mənim də başım ağrıyır. Olmaya ağacdələnin səsindəndir? – bayquş fikrə getdi.

Sonra qarğı qaratoyuğu yanladı. Onunla da elə bu qaydada söhbət etdi.

Beləcə, məşədəki bütün quşlara ağacdələni o ki var pislədi.

Bir qədər keçəndən sonra quşların çoxu ağacdələndən üz çeviridi. Artıq onun tıq-tıqı eşidiləndə acıqlanırdılar. Get-gedə onun səsini eşitmək istəməyənlərin sayı çoxaldı.

Bununla belə qarğı bəd əməlindən əl çəkmədi. O, yeni fəndə əl atdı. Bayquşu ələ almaq üçün tez-tez onun yuvasına cüclər daşımağa başladı. «Qayğıkeş» qarğı tezliklə bayquşun dostuna çevrildi. O, arı, kəpənək, çeyirtkə, nə əlinə keçsə, ovlayıb gətirir, əvəzində quşa özünü təriflədirdi.

Sığırçınla torağaya da arada bu qayda ilə hədiyyələr aparan qarğının fəndi yenə işlədi. Artıq bu üçü elə hey onu tərifləyirdi, hətta ağacdələnin səsi başlarına düşür deyib məşədə hay-küy salmışdı. Əvvəllər bu sözlərə məhəl qoymayanlar da ağacdələnin qarasınca danışırdılar.

Adəti üzrə yenə məşəyə tanış səs yayılmışdı: «tıq-tıq, tıq-tıq!»

Hələ gün çıxmamış meşənin yuxusunu qaçıran, onun sakitliyini pozan kimdir?

– Tıq-tıq! Tıq-tıq!

Bu dəfə səs lap yaxından gəldi. Elə bil kimsə zərbələ nağara çalırıdı.

Həəə, bu odur, nağaraçı! Yenə nağarasını çalır.

Ağacdələnin qonduğu küknar ağacının altındaki bu qalaq nədir belə? Hə, bu da onun işidir. Qış boyu o, ağacların gövdəsində gizlətdiyi qozaların tumalarını çırtlayıb canının qayğısına qalıb. Onun uzun dimdiyi ilə qozalardan tum çıxarmasına həmişə maraqla tamaşa edən quşlar bu dəfə acıqlı idilər. Onlar sözü bir yerə qoyub ağacdələnin üstünə düşdülər:

– Sənin yuxun gəlmir deyə biz də yatmayaq? – Bayquş səsini qaldırıdı.

- Tıqqıltın başımıza düşür, – deyə sərçə deyindi.
- Sənin səsindən az qalır qulaqlarım tutulsun, – arıquşu hirsini gizlədə bilmədi.

Qaratoyuq isə quşa hədə-qorxu gəldi:

- Sənin dimdiyin uzanıb deyəsən, onu qısaltmaq lazımdır.

Qarğadan savayı bütün quşlar onun üstünə düşdü. Qarğa uzaqdan bu söhbətə qulaq asır, amma müdaxilə etmirdi.

Bu qayda ilə quşlar tez-tez ağacdələni danlayırdılar. Sonuncu dəfə onların tənbehlərinə qulaq asan ağacdələnin səsi titrədi:

- Mən yemək üçün cüçüləri ağacların gövdələrindən çıxarıram.

Səs salmadan bunu etmək olmur.

- Bu bir bəhanədir. Sənə səs salma deyirlərsə, salma da! – deyə quşlar səs-səsə verdilər.

Ağacdələn ağlamsındı:

- Mən ac qala bilərəm.

Birdən uca budaqdan quşların onun üstünə düşməsinə sevinə-sevinə tamaşa edən qarğanı görəndə ağacdələn hər şeyi başa düşdü. O, heç nə deməyib, uçub meşənin dərinliyinə çəkildi. Quşlardan uzaqda, qoca vələsin gövdəsində özünə yuva qurdu.

Yaz meşəsi hər gün yeni gözəlliklərlə üzə gülürdü. Ağaclar, kollar yaşıl yarpaqlara bürünmüdü. Çiçəklərin ətri ətrafa yayılmış, quşların civiltiləri bir-birinə qarışmışdı. Bülbüllər, torağaylar, qaratoyuqlar səs-səsə verib səhərdən axşama kimi ötürdülər. Sarıköynəklər, alacəhrələr, dan quşları şən səsləri ilə ümumi orkestrə qoşulmağa

çalışırdı. Lakin bu orkestrin səsi son vaxtlar heç kimin xoşuna gəlmirdi. Orkestrdə nağaraçının olmaması o saat diqqəti cəlb edirdi. Onun yeri görünürdü. Nağaranı isə ağacdələn kimi çalan yox idi. Hə, birdən hamı ağacdələni xatırladı. Onun üçün darıxan quşlar əl-ayağa düşdülər.

Elə hey «qarr-qarr» edib baş-beyin aparan qarğanın fitnəsi ilə ağacdələni küsdürdükləri yadlarına düşəndə öz əməllərindən utanırlar. Hamının ürəyindən bu şən və mehriban quşun könlünü almaq, onunla yenidən dostlaşmaq keçdi. Lakin böyük meşədə ağacdələni gördüm deyən olmadı. Quşlar onun axtarışına başladılar.

Meşəni başdan-başa dolaşdilar, amma quş tapılmadı ki, tapılmayı. İndi hamı qara, uzun pencək, ağ köynək geyinən, kəpənək bağlayan bu sakit, mehriban quş üçün darıxır, onu görməyə can atıldı.

- Biz onun xətrinə bərk toxunmuşuq. Çətin ki, o, bizimlə barışa,
- deyə leylək dilləndi.
- Eh, onun yerinə mən də olsaydım, barışmazdım, – deyə danquşu təəssüflə köks ötürdü.
- Belə olmaz. Bir çarə tapmalıyıq. Onsuz meşənin gözəlliyi itib. Sizi bilmirəm, amma mən onsuz mahnı oxuya bilmirəm. Ritm tutanım çatışmir, – deyə qaratoyuq ağlamsındı.
- Mən də! – deyə bülbül onun sözünə qüvvət verdi.
- Mən bilirəm onu meşəyə necə qaytarmaq olar, – sarıköynəyin gözləri güldü.
- De görüm, – quşlar səsləndilər.

– Gəlin xorla oxuyaq. Səsimizi eşidəndə dözə bilməyəcək, harada olsa gəlib çıxacaq.

Sarıköynəyin sözləri hamını sevindirdi. Onlar səs-səsə verib elə gur, elə şən ötməyə başladılar ki, onların səsi ağacları, kolları, kəpənəkləri, cüçüləri hərəkətə gətirdi. Bu orkestrin səsi meşənin dərinliyində, vələs ağacının budağında yalqızca oturmuş ağacdələnə də gedib çatdı. Nəğmə səsindən onun uzun burnu qasındı. Orkestrdə ritm verənin çatışmadığını hiss edən kimi o, uçub özünü quşlara çatdırıldı. Lakin yaxına getməyib, uzaqdan onlara göz qoydu.

– Görün kim gəlib! – Arıquşu yavaşca belə deyəndə bülbül başının işarəsiylə hamiya sakit olmayı tapşırıb ucadan dedi:

– Bizim nəğmələrimiz nə qədər gözəl olsa da, ağacdələnin səsi olmasa onlar ləzzət verməyəcək. Elə deyilmi?

– Əlbəttə elədir. – Quşlar razılıq əlaməti olaraq şən civilti saldılar. Ağacdələn eşitdiklərinə inanmadı. Onun gözləri yaşırdı. Yalqızlıqdan bezmiş quş elə sevinirdi ki!

O, oturduğu budaqdan qanad açıb quşlara yaxınlaşanda hamı susdu. Əynində qara, uzun pencək, ağ köynək, boğazında kəpənək, başında qırmızı papaq olan ağacdələn o qədər gözəl idi ki! Əsl artist idi! Onu görəndə hamının üzünü xoş təbəssüm bürdü. Uzun dimdiyi ilə ağacın gövdəsini döyəcləməyə başlayanda quşlardan şən ci-vilti qopdu. Onlar bu səs üçün çox darıxmışdır. Meşəyə şən xor səsi yayıldı. Qarğadan başqa hamı xoşbəxt idi – dostlarını yenidən tapan quşlar da, onlar üçün darıxmış ağacdələn də.

Buzulu

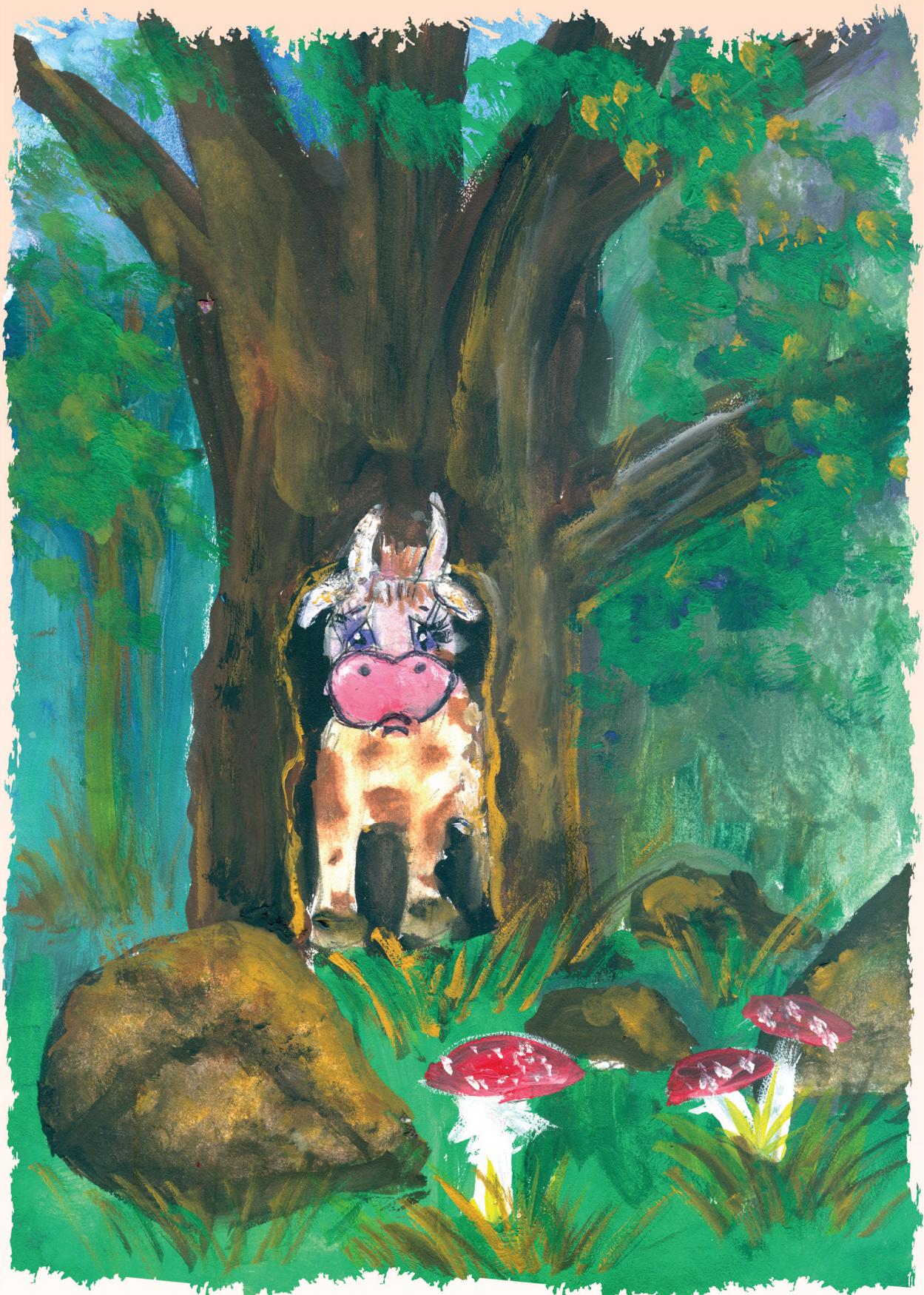
Urvatın alagözlü, qonur rəngli bir buzovu var idi. Onun yumşaq dərisi, gözəl yerişi, şirin böyürtüsü adamı heyran edirdi. Kəndin başqa buzovlarından fərqli olaraq onun al-nında qışqası var idi.

Kənd uşaqları Urvata həsəd aparırdılar. Düzdür, onların qaraşın, sarışın, kürən buzovları da qəşəng idi. Ancaq heç biri Urvatın buzuvunun tayı deyildi, onların qışqası yox idi.

Urvat buzovunun adını Buzulu qoymuşdu. «Buzulu-buzulu» – deyə onu səsləyən kimi buzov öz balaca sahibinin yanına qaçırdı. Urvat onun yumşaq dərisini tumarlaşdırıqca buzov xoşhal olurdu.

Buzulunun günləri qayğısız keçirdi. Səhər açılan kimi uşaqlar öz buzovlarını kəndin ayağındakı çəmənliyə aparırdılar. Burada onlar yumşaq, ətirli otlardan yeyir, arxin soyuq suyundan ləzzətlə içirdilər. Saatlarla günün altında xumarlanır, axşam öz rahat, isti tövlələrinə qayıdırırdılar.

Qəşəngliyinə görə Buzulu digər buzovlardan seçilirdi. Yaxşı bir çəmənlik tapan kimi hamidan qabaq onu səsləyir, arxa su içməyə

gedəndə onu gözləyirdilər. Buzulu isə bununla fəxr edir, hətta özü-nü bir az dartırdı da.

Hə, Buzulu getdikcə ərköyünləşirdi. Ağlına nə gəlsə, onu da edirdi. Gah arxin içində girib suyu bulandırırdı ki, yoldaşları içə bilməsin, gah çəmənlikdəki yamyaşıl otu insafsızcasına tapdalayır, gah da özündən kiçik buzovlarla dalaşındı. Ərköyünlüyü o yerə çatmışdı ki, tez-tez gizlənir, yoldaşları və balaca sahibi onu axtaranda onlarla məzələnirdi. Çəmənlik də, tövlə də, yoldaşları da artıq Buzulunu bezdirmişdi. O, daha maraqlı yerlər görmək, daha yaxşı yoldaşlar tapmaq arzusunda idi. Bu arzu ilə günlərin bir günü meşəyə qəcdi.

Meşə Buzulunu heyran etdi. Burada o, ağacların tər yarpaqlarını ləzzətlə qırpmaga başladı. Birdən cığırın ortasında dayanıb ona maraqla tamaşa edən tışbağanı gördü. Ondan xoşu gəldi. «Hə, bundan mənə əsl dost olar», – deyə fikirləşdi. Ancaq təzə tanışına yaxınlaşan kimi, tışbağa qorxudan balaca başını qızılında gizlətdi. Buzulu tışbağanı çox səslədi, onu ayaqları ilə o üz-bu üzə çox çevirdi, amma tışbağanın səs-səmir çıxmadı ki, çıxmadı. Buzov hirslənib yoluna davam etdi.

Bir azdan dovşan gözünə dəydi. Yaxınlıqdakı kolun dalından qorxa-qorxa baxan dovşan elə qəşəng idi ki, ürəyindən onunla dostlaşmaq keçdi. Lakin qarşısındaki buzovu görəndə dovşanın gözləri qorxudan bir az da çəpləşdi və elə götürüldü ki, onun bu hərəkətinə məəttəl qaldı.

Bu vaxt buzovun başına nə isə dəydi. Palid ağacının budağında oturmuş dələ dərdiyi qozaları onun üstünə atır, sonra da qəhqəhə

çəkib gülürdü. Buzovu cırnatmaq onun kefini kökəltmişdi. Bu, Buzulunun xoşuna gəlmədi. O, dələyə acıqla baxıb yoluna davam etdi.

Meşədəki heyvanlar Buzulunu hirsləndirmək üçün elə bil yarışa çıxmışdılar. Ehtiyatsızlıq edib tikanlarını onun ayağına batıran kırpiyə isə lap acığını tutdu. Qanayan ayağının ağrısını heyvanlar hiss etməsin deyə oradan uzaqlaşdı.

Artıq axşam düşmüş, meşəni qaranlıq bürümüşdü. Uzaqdən canavar ulaması eşidilirdi. Bir azdan meşəyə bayquşun qorxunc səsi yıldı. Qorxudan buzovun canına üşütmə düşdü. Yaxınlıqdakı nəhəng palid ağaçının koğuşunu görəndə buzov sevinclə onun içində gizləndi. Koğuş onu vəhşi heyvanlardan qorumalı idi. Yerini rahlayıb gözlerini yumdu. Ancaq acliq yuxusunu tamam qaçırdı. Yadına isti tövlə, buzov yoldaşları və balaca sahibi düşdü. Tutduğu işdən peşman olub acı-acı ağladı.

O gün Urvatın kənd uşaqları ilə Buzulunu axtarmadıqları yer qalmadı. Onlar hava qaralanda ümidsiz halda, kor-peşman evə qayıtdılar.

Ertəsi gün səhər tezdən buzovları çəmənliyə aparanda uşaqlar gözlərinə inanmadılar. Buzulu orada idi. Urvat sevinclə ona sarı qaçıdı. Buzovlar da şən səslə böyürysüdülər. Buzulu isə hamidan çox sevirdi. O, bir də öz balaca sahibindən ayrılmayacaqdı. Urvat buzovun yumşaq dərisini tumarlayır, nəvazişlə onu oxşayırdı. Buzulu özünü dünyanın bütün buzovlarından bəxtəvər hesab edirdi.

Palıd ağacı

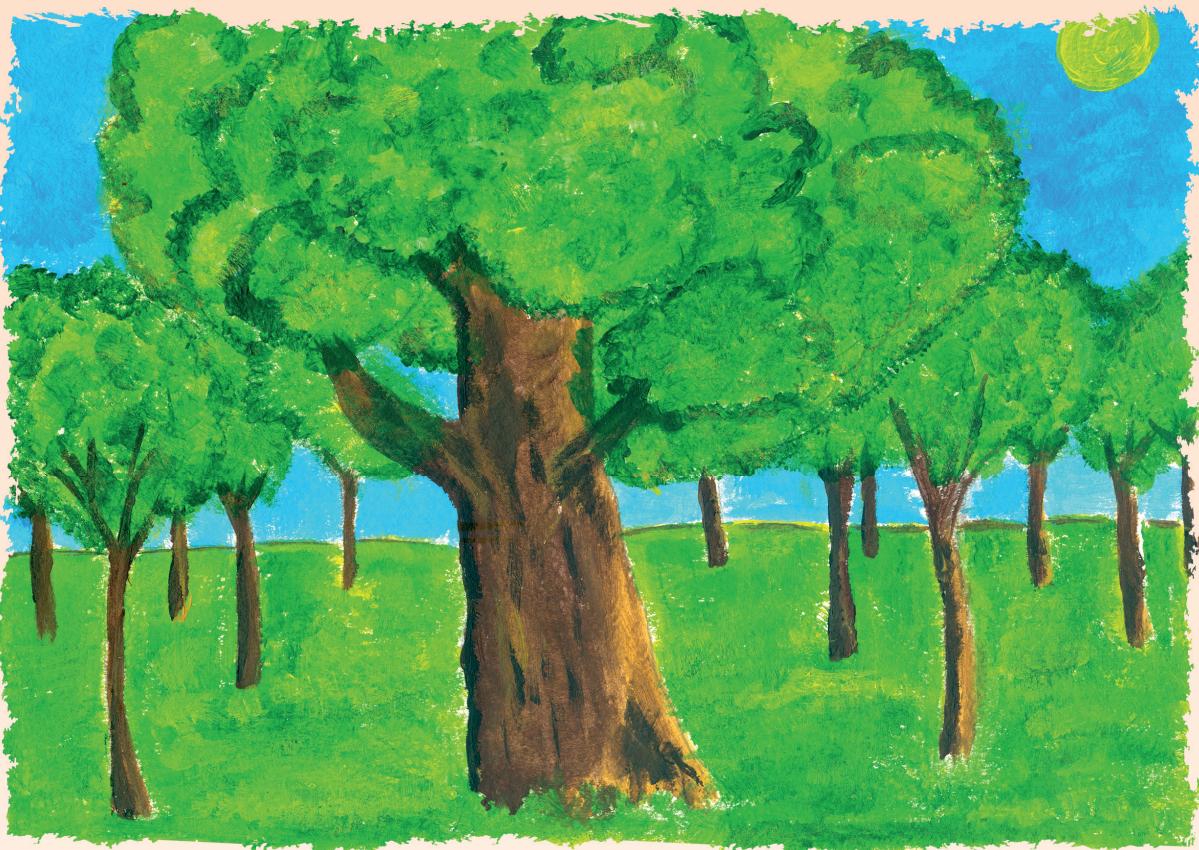
Ucsuz-bucaqsız səhrada nə bir ağac, nə bir kol, nə də ot bitirdi. Onun başının üstünü daim küləklə tufan alırdı.

Günlərin bir günü səhrada yerdən kiçik bir ağac baş qaldırdı. Bu, möcüzə idi! Bir damla suyu olmayan bu çöl-biyabanda o neçə bitmişdi? Nazik gövdəsində bir neçə kövrək budaq, onların üstündə isə yamyaşıl körpə yarpaqlar var idi.

Ağac başını torpaqdan bir qarış qaldıran kimi, külək onu necə sindirdisa, xeyli vaxt özünə gəlmədi. Bir müddət sonra var-güçünü toplayıb ikinci dəfə günəşə sarı qalxdı. Onun al şəfəqlərindən güc alıb bir neçə qarış boy atdı. Amma külək ona yenidən divan tutdu. Ağacı elə əsdirdi ki, kövrək gövdəsi buna davam gətirməyib yenidən sindi.

Üçüncü dəfə küləyin qəzəbi daha güclü oldu və ağacı kökündən qopardı.

Amma köklərdən biri torpaqdan yapışib qaldı. Həyat eşqi onu yerdən baş qaldırmağa, rişə atmağa, göyə ucalmağa, öz varlığını sübut etməyə məcbur edirdi. Ona görə də yerin altında növbəti cəngə hazırlaşır, bunun üçün güc toplayırdı.

Beləcə, dördüncü dəfə torpağın altından baş qaldıran palid ağacına daha nə küləyin, nə tufanın, nə də çovğunun gücü çatdı. O, kökü üstündə möhkəm dayanmışdı. Günəş ona qüvvət verirdi.

Palid ağacı böyüyür, qol-budaq atırdı. Uzaq səhrada onu görənlər heyrətə gəlirdilər. Çox keçmədən onun kölgəsi buradan keşib gedənlərin dincəlmək yerinə çevrildi. Günəşin qızmar şüaları dörd tərəfi yandıranda palidin kölgəsində ürək açan sərinlik olurdu. Onun budaqlarının yerə qədər əyilib əmələ gətirdiyi yaşıl çətir hamını heyran edirdi. Quşlar dəstə-dəstə uçub palidin budaqlarında yuva qurmuşdu. İnsanlar burada dincəlir, quşların cəh-cəhinə qulaq asır, ağacın gövdəsini sığallayıb yollarına davam edirdilər. Onlar hər yerdə səhrada gördükləri bu möcüzədən danışındılar. Palid ağacının xoş

sorağı uzaqlara yayılırdı.

Günlərin bir günü ağacın kölgəsində bulaq qaynadı. Onun bəxtəvər günləri də elə o vaxtdan başlandı. Tədricən səhrada yaşıl orman yarandı, onun yan-yörəsi gülzara çevrildi. Sonra ağaç təzə pöhrələr verdi. Bu-laqdan güc alan bu pöhrələr sürətlə böyükür, qol-budaq atıb fidanlara çevrilirdi. Bu gözəlliyyin sorağına gələnlərin sayı gündən-günə çoxalırdı.

Fidanlar əzəmətli palıdla qürur duyur, ondan dözümlülüyü, tu-fanlara sinə gərməyi öyrənirdi. Palıd onları qayğı və nəvazişlə qışın sərt soyuğundan, yayın yandırıcı istisindən qoruyurdu. Həm ana, həm də arxa kimi. Övladları böyüdükcə ananın sevinci aşib-daşırıdı.

Bulağın suyu fidanlara güc verirdi. Onların gövdələri gün-dən-günə möhkəmlənir, boyları ucalır, budaqları sıxlışırıdı. Quşlar bu ağacların budaqlarında da yuva qurmağa başlamışdı.

Səhrada palıd meşəsi boy vermişdi. İnsanlar bu cavan ağacların kölgəsində də dincəlirdilər. Lakin su içmək üçün hamı qocaman pa-lıdin kölgəsinə gedirdi.

Bu isə fidanların qüruruna toxunurdu. Onlar buna dözə bilmirdilər. Quşlar da onları qızışdırırlıdalar. Tez-tez qoca palıdı məsxərəyə qoyan fi-danlar artıq onu bəyənmirdilər. «Nə edək? Paliddan canımızı necə qur-taraq?» – deyə tez-tez öz aralarında danışıldılar. Nəhayət, çıkış yolunu tapıldı: «Palıd olmaq üçün uzun illər lazımdır, yaxşısı budur, adımızı dəyişək».

Bu fikir hamının ürəyindən oldu. «Nə olur olsun, öz adımız ol-sun» deyən fidanlar özlərinə təzə ad seçdilər: qovaq.

Bu xəbər ətrafa tez yayıldı. Bir vaxtlar paliddan başqa heç nə

bitməyən bu səhra artıq vələs, fistıq, ağcaqayın, cökə ağacları ilə dolmuşdu. Buna baxmayaraq, böyüklüyünə, əzəmətinə, qüdrətinə görə hamı palıda hörmət edirdi.

Meşədə artıq heç kəsə sərr deyildi ki, cavan palıdlar öz adlarını dəyişib qovaq ilə əvəz edib. İndi hamı onlara boyları uzanan, amma kölgəsi olmayan qovaq kimi baxırdı.

Meşə fikirli idi. Ağacların bəziləri qovaqlardan incimiş, bəziləri onlardan üz döndərmişdi. Lakin sevinənlər də var idi. Kolların kefi kök idi. Yemişanın, itburnunun, başınağacının palıdı görən gözü yox idi.

Nəhayət, bu xəbər gedib palıd ağacına da çatdı. Əvvəl o, deyilənlərə inanmadı. Lakin öz kökündən bitmiş fidanların ona arxa çeviridlərini, kollara doğru uzandıqlarını görüb tutuldu.

Bir dəfə palıd təsadüfən ağacların söhbətini eşitdi:

– Bulaq niyə o qocanın kölgəsində qaynamalıdır? Biz onu özümüzə tərəf çəkməliyik.

Artıq qoca palıdı yerin üstündə saxlayan, əzəmətlə göyə qaldırıq qüvvə qalmamışdı. Cavanlar qocalara arxa çevirirsə, deməli həyatın sonudur, – deyə o, fikirləşdi və ağaclardan üzü döndü.

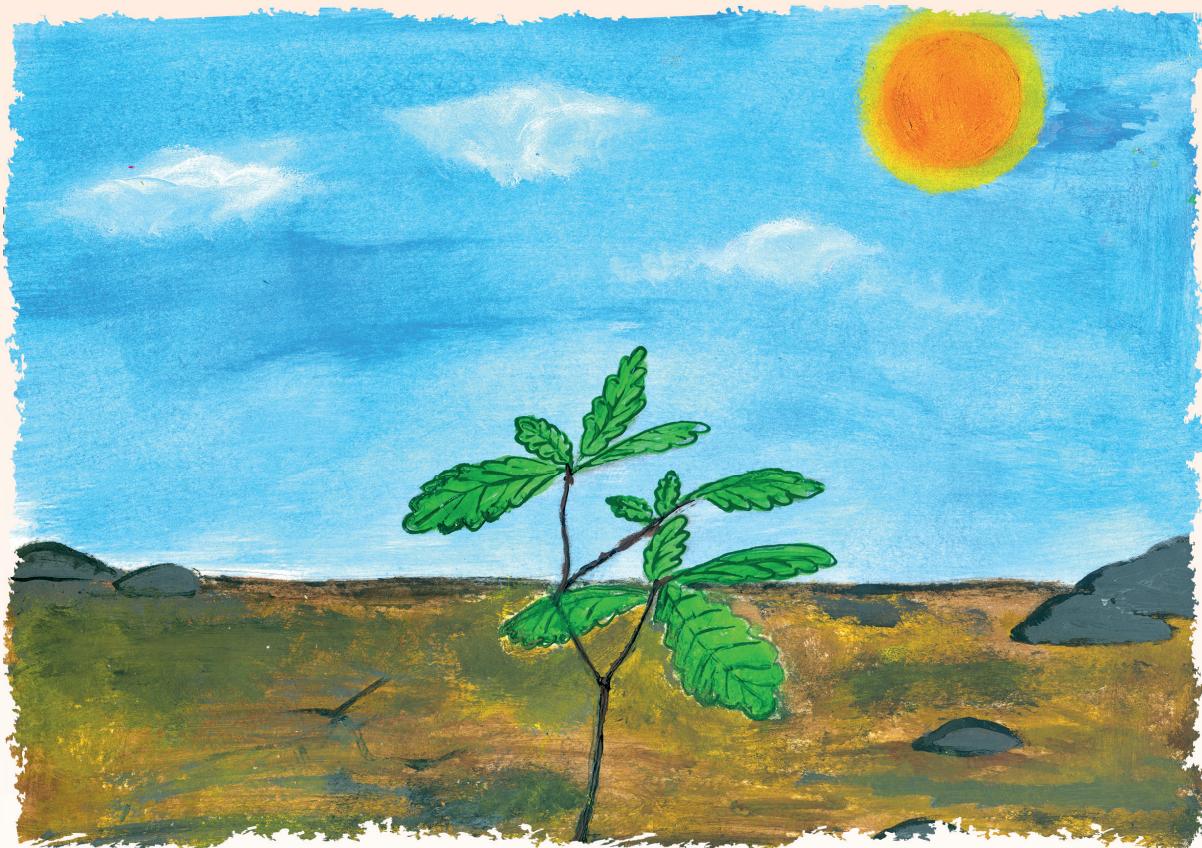
Bu inciklikdən bütün meşə xəbər tutdu. Bu, bir başqa cür inciklik idi. Ürəyinə kədər, gözlərinə yaş dumanı çökən əzəmətli, məğrur palıd yavaş-yavaş qurumağa başladı. Günlərin bir günü gücü tükənəndə ildirim onu vurub külə döndərdi.

Birdən-birə arxasız qalan fidanlar küləyin, çovğunun, tufanın qarşısında aciz qaldı. Əvvəlki əzəmətli palıd ağacının yerində qara-

lan quru kötüyü görəndə adamların ürəyi qan ağladı. Bu dərdə bulaq dözə bilmədi. Səssizcə yerin tərkinə çəkildi.

İndi səhrada yalnız adalarını dəyişmiş ağaclar qalmışdı. Külək, tufan onlara aman vermirdi. Get-gedə qovaqların kölgəsində dincələnlərin sayı azalırdı. «Qoy öz adımız olsun» deyənlərin canını qorxu almışdı. Hər dəfə tufan qopanda, ildirim çaxanda onlar qoca palidin qurumuş kötüyünə baxıb köks ötürür, görəsən nə qədər ömrümüz qalıb deyə fikirləşirdi.

Günlərin bir günü kötüyün içindən boylanan palid şivini görəndə hamını heyrət bürüdü. Kökləri üstündə möhkəm dayanmış körpə palidin başı günəşə doğru qalxmışdı. Onun sağlam gövdəsi, üstündəki iki budağı və yamyaşıl yarpaqları başdan-başa həyat eşqi ilə dolu idi. Hamı anladı ki, təslim olmaq palid ağacına xas deyil.

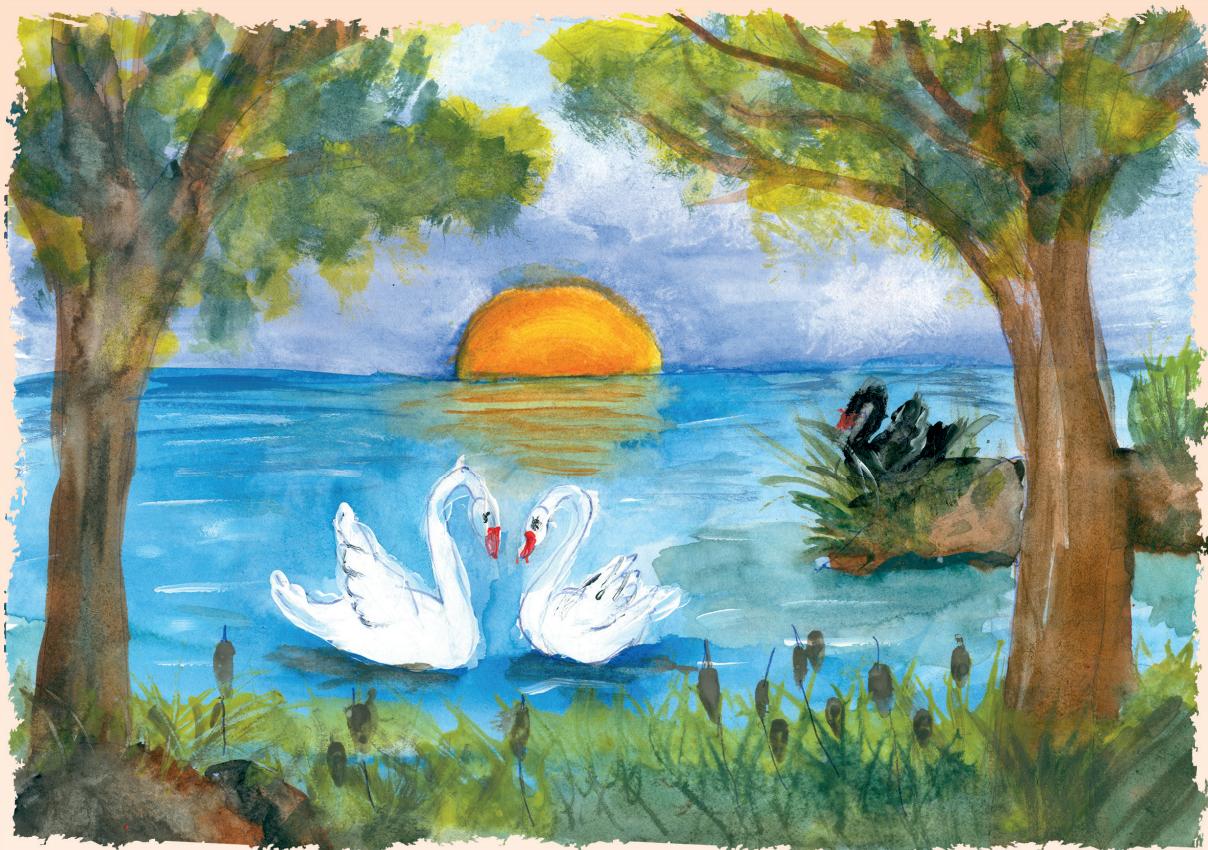

Leylək adası

1ünyada adalar çoxdur. Lakin sizə haqqında söhbət açacağım ada onların heç birinə bənzəmir. Düzdür, bu adanı dasular dörd tərəfdən dövrəyə alıb. Burada da göz oxşayan yaşıl meşələr və əlvan çıçəkləri olan çəmənlər var. Yaz gəlib, qarlar əriyib torpaq yaşıl örəpəyini geyinəndə buraların gözəlliyindən doymaq olmur.

Adanı fərqləndirən isə bunlar deyil, ağ leyləklərdir. Yazda onlar uzaq ellərdən uçub gəlir, ağ duman kimi adanın üzərinə çökür, öz şən quğultuları ilə buraların sükutunu pozurlar. Onların qatarında o qədər leylək olur ki, sayıb qurtarmaq olmur. Elə buna görə də bu adaya «Leylək adası» adını veriblər. Sizə danışacağım əhvalat da orada baş verib.

Ley adlı dişi leylək gözəlliyi ilə hamidan seçilirdi. Onun ağappaq, parıltılı tükü, uzun, incə boynu, zərif qanadları, qapqara gözləri var idi. Leyin elə şirin səsi var idi ki, ötməyə başlayanda hamı ona heyran kəsilirdi. Leyləklərin çoxu ona vurulmuşdu. Lakin Leyin yalnız Surdan xoşu gəlirdi. Adaya səfəri zamanı bütün yol boyu Leylə Sur yanashı uçmuşdu. Sur sevincini gizlədə bilmirdi, axı o, Leyi çoxdan sevirdi.

Leylək adası öz gur və qaynar həyatını yaşamaqda idi. Dan yeri ağarandan qaranlıq düşənə kimi bu şən və zəhmətkeş quşlar gündəlik saysız-hesabsız qayğıları ilə məşğul olurdular.

Günlərin bir günü Ley qovaq ağacının uca budağında oturub qonşuluqdakı cökə ağacında yuva quran Sura tamaşa edirdi. Yazda leyləklərin ən böyük qayğılarından biri köhnə yuvalarını qaydaya salmaq və ya təzə yuva qurmaqır. Bu, o qədər də asan iş deyil. Gərək lazımı çör-çöpü dimdiyində bir-bir daşıyasın, sonra onları üst-üstə yiğib səliqə ilə bir-birinə calayasan. Yuva həm gözəl, həm rahat, həm də isti olmalıdır.

Leyin ona göz qoyduğunu gördükçə Sur daha da həvəslənir, ürəyi fərəhdən köksünə sıqmırı. Bir az aralıdan başqa bir leyлək də onlara tamaşa edirdi. Bu, Dan idi. O, kimsə görməsin deyə palid ağaçının qalın yarpaqları arasında gizlənib, uzaqdan Leylə Suru həsədlə süzürdü. Quşun gözlərindən qəm yağırdı. Bir azdan o, uçub buradan uzaqlaşdı.

Sur dincini almaq üçün Leyin yaxınlığına qondu.

- Necədir, yuvam xoşuna gəlirmi? – deyə o, soruşdu.
- Çox gözəldir, – Ley cavab verdi.
- Onu sənin üçün düzəltmişəm.

Ley bu sözləri çoxdan eşitmək arzusunda idi. Həsrətlə Surun onları deyəcəyi günü gözləyirdi. Amma indi eşitdiyi sözlərdən özünü elə itirdi ki, heç nə deməyib, uçub adanın kənarındaki qamışlığa səmt aldı. O, tək qalib düşünmək, Surun sözlərini götür-qoy etmək istəyirdi. Onu həyəcanlı bir sevinc bürümüşdü. Utanmasaydı, bütün adaya Surun məhəbbətini car çəkərdi.

Birdən yaxınlıqdan qulağına qəmli nəğmə səsi gəldi. Belə yanıqlı-yanıqlı ötən kim ola? Ley son vaxtlar bu nəğməni tez-tez eşitdiyinin fərqinə vardı. Hər dəfə onu dinləyəndə nədənsə kədərlənirdi. İndi də belə oldu. O, qamışları aralayanda Danı gördü. Bu, dəstədə heç kəsə yovuşmayan, həmişə tənha gəzib-dolanan qəribə leyлək idi. Dan heç kimə bənzəmirdi. Leyləkləkin hamısının tükü ağ idi. Danın tüklərinə isə sanki kimsə kömür sürtmüşdü. Bunu bildiyindən Dan kimsəyə yovuşmur, daim tək gəzib-dolanırdı. Bu

sakit və qəmli qara leyləyin hamıdan ayrı yaşamasına öyrəşmiş-dilər.

– Niyə nəğmələrin həmişə qəmli olur? – Ley yaxına gəlib ondan soruşdu.

– Mən heç vaxt sənin kimi oxuya bilmərəm, – Dan bunu kədərlə deyib Leydən uzaqlaşdı. Söhbətcil olmayan bu leyləyin ona əhəmiyyət verməyib ötüb getməsi Leyin xətrinə dəydi.

O vaxtdan Dan Leyi görəndə yolunu dəyişir, onu görməzliyə vururdu. Amma Sura olan sevgisi Leyi elə məşğul etmişdi ki, Danın bu hərəkəti haqqında düşünməyə vaxtı yox idi. Onların məhəbbətindən adada hamı xəbərdar idi. Leyləklər toy havasında idilər.

Leylə Sur səhərdən axşama kimi birgə uçur, yem dalınca gölün kənarına bir yerdə yollanır, yalnız hava qaralanda hərə öz yuvasına dönürdü. Danın onları uzaqdan süzməsinə artıq hər ikisi adət etmişdi.

Yayın olduqca gözəl, isti günlərindən biri idi. Səhər tezdən, hamıdan qabaq oyanmış Ley göydə sözür, mavi səmadan adaya tamaşa edirdi. Ada yüksəklərdən ona elə doğma, elə əziz görünürdü ki, ürəyinə iliq hisslər axdı. Odur, o cökənin başındaki Surun yuvasıdır. Sur Leyin onun yanına köçəcəyi günü gözləyir. Elə Ley də səbirsizliklə günləri sayır. O vaxt uzaqda deyil. Cəmi bir həftə sonra onların toyu olacaq. Həyat necə də gözəl, yaşamaq necə də şirindir!

Birdən... Dəhşətli bir səs eşidildi. Gurultunu, nəriltini andıran bu səs bir neçə dəfə təkrar olundu. Ley sol qanadında kəskin ağrı hiss

elədi. Qanadı daha onun sözünə baxmırdı. Köksü al qana boyanmışdı. Ağrı bütün bədəninə yayılmışdı. Aşağıda, gölün sahilindəki qamışlığın yanında bir neçə əlitüfəngli adam dayanmışdı. Ley hər şeyi indi anladı. Quşa onlardan birinin atdığı gullə dəymışdı. Ovçularдан ikisinin əlində ovlanmış leyləklər var idi. «Bir azdan mən də onların əlinə düşəcəyəm», – deyə Ley qüssə ilə adamların vecsiz halda ayaqlarından tutduqları leyləklərin cansız bədənlərini süzdü. Yaralı qanadını var-gücü ilə çırparaq havada ləngər vurmağa başladı. O, təslim olmaq istəmirdi. Ürəyi yaşamaq eşqi ilə döyündürdü. Axı bu mavi səmadan, bu gömgöy sulardan, bu gözəl adadan, bu yamyasıl meşədən, onu sevən Surdan doymamışdı.

Ovçular aşağıdan leyləyin bu qəribə inadına maraqla tamaşa edirdilər. Onun ləngərli uçuşu təəssüf doğururdu. Lakin onlar əmin idilər ki, bir azdan yaralı leyləyin gücü tükənəcək və o, daş kimi yerə düşəcək. Ley var-qüvvəsini toplayaraq, uçuş səmtini dəyişdi. Bu xatalı yerdən bacardıqca tez uzaqlaşmalı, insafsız ovçulardan canını qurtarmalı idi. Qamışlığın o biri tərəfi təhlükəsiz idi. Ora çatanda gücü tamam tükəndi, amma ayaqları üstə yerə enməyə özünü məcbur etdi.

Dan yuvasından onu süzür, lakin nə baş verdiyini heç cür dərk edə bilmirdi. Ovçuları görünçə, hər şeyi anladı. Uçub yaxına gələndə Leyin qan içində olduğunu gördü. Onun sol qanadı hərəkətsiz halda sallanmışdı. Dan qıyya çəkib özünü yerə çırpdı. Lakin Leyin gözlərini açmağa taqəti yox idi. O, Danın tükürpədən səsini eşidir, amma

heç nə deyə bilmirdi. Deyə bilmirdi ki, «İnsafsız ovçular mənə güllə atdılar. Onların könlündən leylək əti keçirmiş.» Ley güclə eşidiləcək səslə bunları dedi: «Çoxdan səsin gəlmirdi, harda idin? Qəmli nəğmələrin niyə eşidilmirdi?»

Sur gəlib çatanda artıq günorta idi. Ley Suru nəfəsindən tanıdı. Gözlərini açıb sevinclə çırpındı. Lakin sol qanadındaki ağrıdan inildəyib yenidən gözlərini yumdu.

- Ley, əzizim, sənə nə olub? – deyə Sur həyəcanla soruşdu.
- Gullə qanadımı sindirib.

Sur dimdiyini onun qanadına toxundurdu:

- Bərk ağrıyır?

Ley kədərlə dedi:

- Mən daha heç vaxt uça bilməyəcəyəm.
- Elə demə, yaran sağalan kimi yenidən uçacaqsan. Amma indi gücünü toplamalısan. Yuvanda, rahat yerdə tez sağalarsan.

Ley yaralı qanadını göstərdi:

- Əzizim, sən görmüsənmi qanadım necə parçalanıb, – deyə dərindən ah çəkdi.

Leyin yaralandığını eşidən leyləklər bir-bir uçub buraya gəldilər. Leyi tərpətmək mümkün olmadığına görə onlar məsləhətləşib elə yerdəcə, kolların arasında ona yuva tikməyi qərara aldılar. Axşama yaxın yuva hazır olanda Leyi orada yerləşdirildilər. Lakin burada yaşamaq çox təhlükəli idi. Vəhşi heyvanlar, quşlar hər an yaralı quşa hücum çəkə bilərdilər. Ona görə də yuvanın ətrafında çör-çöpdən sədd

düzəltməyə girişdilər. O gündən adadakı leyləklər növbə ilə Leyin keşiyini çəkir, ona yem gətirir, darıxmasın deyə tək qoymamağa çalışırıdı.

Ley onun qayğısını çəkən leyləklərə, eləcə də Sura minnətdar idi. Lakin onun ürəyini ən çox Danın davranışını titrədirdi. O, demək olar ki, bütün gününü yaralı quşun həndəvərində keçirirdi. Tez-tez dimdiyində yemək gətirib yuvaya qoyur, sonra sakitcə uçub gedirdi. Uzaqda oturub bütün günü həzin nəğmələr oxuyurdu. Onun nəğmələrinə artıq bütün leyləklər, hətta Sur da öyrəşmişdi. Daha əvvəlki kimi ona acığı tutmurdu. Çünkü Dan həmişəki kimi tənha gəzib dolasındı, heç kəslə işi yox idi.

Dan isə gözəl uçuşuna heyran olduğu Leyin bir daha pərvazlana bilməyəcəyini, mavi səmada onun zərif qanadlarının səsinin eşidilməyəcəyini düşündükcə qüssələnirdi. Onun ürəyini ən çox ağrıdan o idi ki, Ley daha əvvəlki kimi qayğısız, şən səslə ötmürdü, o, qəmli nəğmələrə keçmişdi. Dan Leyin əvvəlki çağlarını həsrətlə xatırlayır, o vaxtlar üçün darıxırdı. Lakin hamı bilirdi ki, Ley daha heç vaxt əvvəlki ola bilməyəcək. Çünkü onun qanadı sınmışdı. Tək qanadla uçmaq mümkün deyildi.

Həftələr, aylar keçir, yayın istisinə payızın nəfəsi qarışındı. Artıq havalar soyumuş, adanın əvvəlki şən həyatı dəyişmişdi. Tez-tez yağış yağır, cansızıcı, darıxdırıcı günlər bir-birini əvəz edirdi.

Leyləklər qarşıda onları gözləyən böyük səfərə hazırlaşırdılar. Uzaqlara, isti ölkələrdən birinə köçməli idilər. Axı bir azdan soyuqdan buralarda qalmaq mümkün olmayıacaqdı. Lakin hamını kədərləndirən bir şey vardı. Dəstədə hamı üçün aydın idi ki, Ley onlara qoşula bilməyəcək. Sur Leyi burada tək-tənha qoyub gedəcəyini düşündükcə bundan kefi pozulurdu. Amma Ley ona ürək-dirək verir, səfərdən qalmamağı xahiş edirdi.

Nəhayət, ayrılıq günü gəlib çatdı. Leyləklər bir-bir Leylə vidalaşdılar. Ən axırda Sur ona yaxınlaşdı. O, Leydən qopub ayrıla bilmirdi. Bir azdan başçı hamını tələsdirdi.

Leyləklər bir-bir göyə qalxmağa başladılar. Nəhayət, səmada hamı öz yerini tutanda başçı leylək qanadlarını bir neçə dəfə cirpdı.

Bu, yola düşmək işarəsi idi. Leyləklər iki düz xətlə onun ardınca düzüldülər.

Ley başını qaldırıb göyə, orada qatarlanan leyləklərə həsrətlə baxdı. Gömgöy, buludsuz səma necə də gözəl idi! Lakin o, Leyi bir daha öz qoynuna almayıacaqdı. İnsafsız ovçu onu bu səadətdən məhrum etmişdi. Kaş o vaxt gullə onun qanadına yox, ürəyinə dəyəydi, onu öldürəydi. Onda Ley bu qədər ağrılıra dözməli olmazdı.

Son vaxtlar gizli-gizli ağlamağa adət etmiş Ley indi hönkür-hönkür ağlayırdı. Büyük adada o, tək-tənha qalmışdı. Surun onu belə asanlıqla tərk edib getməsi onu elə sarsıtmışdı ki, Ley daha yaşamaq istəmirdi. O, ölmək, hər şeyi unutmaq istəyirdi. Gözlərini yumub hərəkətsiz halda yuvasına qışılan Ley axşama kimi oradan çıxmadı.

Qaranlıq düşəndə göldən gələn qurbağaların qəmlili qurultusu onu yenidən kövrəltdi. Birdən qulağına tanış səs gəldi. Ley təəccübələ yan-yörəsinə boylandı, lakin heç kəsi görmədi. Bir azdan səs lap yaxından eşidildi. Ley heyrətə gəldi, bu, Dan idi. Bəs o, burda ney-nirdi?

Ley axsaya-axsaya Dana tərəf getdi. Qanadı qırıldandan bəri o, təsadüfi hallarda yuvadan çıxırdı. Yerişindən elə utanırdı ki, gözə görünməməyə çalışırdı. İndi də məcburən yuvasından uzaqlaşmışdı.

– Dan, sən niyə getməmisən? – deyə Ley təəccüblə ondan soruşdu.

Dan cavab vermədi.

– Uçub onlara çat, tez ol, – Ley həyəcanla səsləndi. – Bəlkə yola tək çıxmaq istəyirsən? Belə etmə. Təklik pis şeydir, Dan.

– Səni burda tək qoyub gedə bilmədim. – Dan təqsirkar halda dilləndi.

– Elə demə, mənə yazığın gəlməsin. Bir azdan burada soyuqdan donacaqsan.

– Nahaq yerə özünü yorma, Ley, onsuz da heç yana gedən deyiləm.

Ley heyrətlə Dana baxır, deməyə söz tapmırıdı.

Bir həftə dalbadal yağış yağdı. Sonra şiddətli külək əsməyə başladı. O, ağacları elə bərk, elə qəzəblə yırğalayırdı ki, sanki onları kökündən qoparmaq istəyirdi. Külək saralmış yarpaqları, qurumuş çör-çöpü qabağına qatıb uzaqlara aparırdı. Gücü çatsayıdı, yaralı Leyi də özü ilə aparardı. Amma ürəyində yenidən közərən həyat eşqi Leyi yuvasına sığınib orada günlərlə hərəkətsiz qalmağa vadar edirdi.

Dan gündə bir neçə dəfə Leyə baş çəkir, ona yem gətirir, sonra da sakitcə öz yuvasına qayıdırıd. Ley ağrıyan qanadının ağrısını Dana bildirməmək üçün onunla danışmamağa çalışırdı.

Beləcə günlər keçir, havalar get-gedə daha da soyuyurdu. Adaya elə cansıxıcı sükut çökmüşdü ki, hər iki leyin ürəyi sıxlırdı. Ley ona görə adada qalmış Dandan xəcalət çəkirdi. Dan isə Leyin ağrılарını azalda bilmədiyinə görə özünü təqsirkar sanırdı.

Bir dəfə qəmli xəyallara dalmış Dan bir qayığın gölün ortası ilə hərəkət etdiyini görüb qorxuya düşdü. Ona elə gəldi ki, qayığın içindəki ovçudur. Həyəcanla onun yaxınlaşmasını gözlədi. Qayıq gölün sahilinə çatanda oradan bir qoca kişi yerə düşdü. Dan adaya tez-tez gələn balıqçını tanıdı. Tilovunu suya salıb saatlarla qarmağa balığın haçan düşəcəyini gözləyən bu qoca leyləklərə məhrəm adam idi. Bəzən o, tutduğu kiçik balıqları səxavətlə quşların qabağına atardı.

Quşun ürəyi sevinclə çırpındı. O, qanadlarını çırpı-çırpı uçub qocanın lap yaxınlığında yerə qondu.

– Vay səni! – Qocadan qışqırıq qopdu. O, quşa təəccüblə baxdı.
– Burda tək-tənha neynirsən?

Leylək onun sualını başa düşübmüş kimi ağıllı gözlərini qocaya zillədi.

– Görürəm ki, mənə nəsə demək istəyirsən, – qoca leyləyə yaxınlaşdı. Quşun uçub getmədiyini görəndə o, narahat oldu.

Dan bir az uçub yenidən yerə yatır, qocanın gəlib çatmasını gözləyirdi. Nəhayət, yerdə, kolların arasındaki Leyin yuvasına çatanda o, quş dilində nəsə dedi. Leyin sınmış qanadını görən qoca hər şeyi başa düşdü. O, Leyi ehmallıca qucağına alıb, onun qanadını diqqətlə gözdən keçirdi. Sonra isə ondan gözlərini çəkməyən Dana, bu qəribə bələdçiyyə dedi:

– Yoldaşını darda qoymamışan, dost.

Qoca ona belə tez isnişmiş, ondan imdad diləyən bu iki quşa baxır, nə edəcəyini, onlara necə kömək göstərəcəyini bilmirdi. Nəhayət, ayağa qalxdı:

– Mən gedim. Tezliklə qayıdır gələcəyəm.

Qoca onlardan aralanıb qayığa tərəf getdi.

Həmin gecə tufan qopdu. O, elə qorxunc səslər çıxarırdı ki, leyləklər nə edəcəklərini bilmirdilər. Ley yalvarış dolu səslə Dana dedi:

– Mən çox qorxuram, Dan. Mənim yuvama köçərsənmi?

– Əlbəttə, – Dan sevinclə razılıq verdi və Leyin yuvasına köcdü.

Onlar bir-birinə qıslılıb tufanın haçan səngiyəcəyini gözləməyə başladılar.

Ertəsi gün səhər quşlar oyananda ətraf ağappaq qara qərq olmuşdu. Onların yuvaları da qarla örtülmüşdü. Bunun nə demək olduğunu yaxşı bilirdilər. Qarşında leyləkləri soyuq və acliq gözləyirdi. Hər ikisi tir-tir əsirdi.

– Sən mənə görə özünü fəda etdin, Dan. – Ley dimdiyini Danın qanadının altında gizlətdi.

– Mən bunu özümə görə etdim. – Dan cavab verdi.

– Sənin bu qədər vəfali olduğunu bilməzdim. Mən səni sevirəm,

Dan.

Onun bu sözlərini eşidən Danın sevincinin həddi-hüdudu yox idi.

– Heyf ki, ikimiz də oləcəyik, – Ley bunu kədərlə əlavə etdi.

Elə bu vaxt quşlar göl tərəfdən onlara sarı gələn qocanı gördülər.

Onun bir əlində iri çanta, o biri əlində taxtadan düzəldilmiş böyük yuva var idi.

Qoca onlara çatanda gülümsədi:

– Salam, dostlar. Donmamışınız ki?

Yaxınlıqdakı qocaman görüs ağacının əyri gövdəsinin altında qar düşməmiş qupquru yer olduğunu görəndə qoca sevindi. Quş yuvasını orada yerləşdirdi. O, yuvanın ətrafinı çubuqlarla hörüb üstünü özü ilə gətirdiyi sukeçirməzlə örtdü.

– Hə, dostlar, soyuq daha sizə kar etməyəcək. – O, yuvadan onu izləyən quşlara tərəf döndü. – Səbrli olun, yeminizi də gətirmişəm.

Qoca özü ilə gətirdiyi balaca balıqları yuvanın sağ tərəfində, koğuşun ağızında qoyub quşları səslədi:

– Gəlin görüm.

Onlardan səs-səmir çıxmadığını görən qoca yuvaya yaxınlaşış quşları qucağına aldı. Sonra isə onları yeni mənzillərinin yanında yerə qoydu. Neçə gündən bəri ac olan quşlar acgözlükə yemi dim-dikləməyə girişdilər. Onlar doyandan sonra qoca leyləkləri təzə yuvalarına yerləşdirdi. İsti və rahat yuva quşları çox sevindirdi. Qoca gətirdiyi dəni koğuşun altına səpəndən sonra Leyin yarasını təmizləyib dərman sütrdü. Sonra isə tənziflə onu sarıdı.

Həmin gün Ley ilk dəfə ağrısının azaldığını hiss etdi. Dan ondakı bu dəyişikliyi görüb sevincini gizlədə bilmirdi.

Qoca həftədə bir dəfə gəlib onlara başa çəkir, özü ilə yer-yem gətirirdi. Gedəndə yuvanın ətrafindakı qarı təmizləməyi, Leyin qanadına dərman sürtüb, tənzif sarımağı da unutmurdu. Beləcə bir neçə ay ötüb keçdi. Qış öz yerini bahara verdi. Artıq havalar isinmiş, torpaq cana gəlmışdı. Ada yenidən öz coşqun həyatını yaşamağa başlamışdı. Uzun, soyuq və darıxdırıcı qışa qalib gəlmış leyləklərin hali qocanın gözlərindən qaçmadı.

Bu dəfə o, Leyin qanadına dərman sürtmədi. Gülüb:

– Daha yaxşısan, özünü xəstəliyə vurduğunu yetər, – dedi.

Qoca gedəndən, Dan isə yem axtarışına yollanandan sonra Ley bütün gücünü toplayıb qanadlarını bir-birinə çırpdı. Sınmış qanadı daha sallanmırıldı. Onda ağrı yox idi. Ley birdən gözlərini yumub ayaqlarını yerdən ayırdı və göyə milləndi. Bunun xəyal olub-olmadığını yoxlamaq üçün gözlərini açanda özünü səmada gördü. O, uçurdu.

Qanadları onu buludlara sarı aparırdı. Aşağıda onun dünyalar qədər sevdiyi ada var idi. Orada Dan onun yolunu gözləyirdi. Əziz və məhribən Dan.

Gölün sahilində dayanıb ona əl edən qoca balıqçını görəndə yerə enib onun çıynınə qondu. Qoca gülümsədi:

– Mənə çox sağ ol demək istəyirsən, dəcəl?

Ley yenidən göyə pərvazlandı. O, uçmaq, uçmaq istəyirdi.

Birdən uzaqdan onu süzən Danı gördü. Leylək heyrət dolu gözlerini ona dikmişdi. Ley onun necə sevindiyini hiss elədi. Onu bütün bəlalardan qorumuş vəfali dostu sevinc içərisində idi. Ley öz şirin, dadlı nəgməsini ötməyə başladı. Sonra uçub Danın yanına gəldi:

– Mən səni çox sevirəm, Dan. Lap çox sevirəm, – dedi.

Onların şən səsləri adanı büründü.

Bir həftə sonra leylək qatarı yenidən adaya köç etdi. Leylə Danı sağ-salamat və xoşbəxt görəndə hamı heyrətə gəldi. Onların arasında Sur da var idi. O, xəcalətindən gözə görünməməyə çalışırdı. Leylə Dan isə o qədər məşğul idilər ki, bunu hiss etmədilər. Onların başı yumurtadan təzəcə çıxmış balalarının saysız-hesabsız qayğılarına qarışmışdı.

Nağıllara şəkillər çəkmək heç də asan deyil.
Amma bu kitabın rəssamı bu işi çox gözəl bacarıb.
Çünki özü nağıllar aləminə vurğun olan uşaqdır.
Sadiya Nəsrullayeva bu kitabın şəkillərini bir neçə
il əvvəl, hələ 10 yaşında ikən çəkib.

Mündəricat

Zuzi	6
Sauqan	10
Filin	18
Nağaraçı	25
Buzulu	35
Palıd ağacı	39
Leylək adası	44

**Format: 60x84 1/8. Həcm: 8 ş.c.v.
Tiraj: 500 nüsxə. Sifariş № 060
“CBS PP” MMC mətbəəsində çap olunub
Bakı şəhəri, A.Şərifzadə küç. 29-31
Tel.: +994 12 433 75 05**